

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ГРОМАДСЬКА СПІЛКА «ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ»
КЗ «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
КВНЗ «ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г. С. СКОВОРОДИ

Освіта збереже Україну!

Матеріали І Всеукраїнських Прокопенківських читань

(10 червня 2022 року)

м. Харків

Головний редактор:

БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Редакційна колегія:

АСТАХОВА Катерина – доктор історичних наук, професор, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія»;

БЄЛОВА Людмила – доктор соціологічних наук, професор, директор ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, президент громадської спілки «Харківський університетський консорціум»;

БАШКІР Ольга – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки, голова РМУ ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БЕРЕЖНА Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ГОЛОБОРОДЬКО Костянтин – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ДОВЖЕНКО Тетяна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЛУК'ЯНОВА Лариса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України;

ПОКРОСВА Любов – кандидат педагогічних наук, доцент, ректор КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»;

ПОНОМАРЬОВА Галина – доктор педагогічних наук, професор, ректор КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»;

ПОНОМАРЬОВА Наталія – доктор педагогічних наук, професор, декан фізико-математичного факультету ХНПУ імені Г. С. Сковороди ;

ЦАПКО Алла – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЧЕРНІКОВА Інна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ШАПОВАЛОВА Олена – начальник редакційно-видавничого відділу ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 6 від 15 червня 2022 року)*

Освіта збереже Україну! : матеріали I Всеукраїнських Прокопенківських читань, Харків, 10 черв. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2022. – 399 с.

У збірнику відображено тези I Всеукраїнських Прокопенківських читань, присвячених ушануванню пам'яті доктора педагогічних наук, професора, академіка Національної академії педагогічних наук України, заслуженого працівника народної освіти України, Почесного громадянина м. Харкова Прокопенка Івана Федоровича. Він містить роздуми і спогади, пов'язані з постаттю великого педагога сучасності, його думками про націєтворчу місію Вчителя, роль педагогічних університетів як унікальних освітньо-виховних і культурно-духовних центрів підготовки вчителів.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, учителям, докторантам, аспірантам, викладачам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ Калюжна Т. Г.	145
МЕНТАЛЬНІ РИСИ ХАРАКТЕРУ ЯК БАЗИС СТІЙКОСТІ ОСВІТЯН Кін О.М., Жванія Т.В.	149
УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ Комісова Т.Є., Коваленко Л.П.	152
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАННЯ ПОНЯТТЯ «ЛАНДШАФТНЕ РІЗНОМАНІТТЯ» НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ Коптєва Т.С.	157
FEATURES MENTALITY AND METHODS OF EDUCATION Suzanna Mykolaivna Kots, Vitaliy Pavlovich Kots	161
ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ Коченгіна М.В.	169
ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ-ПАТРІОТА В КОНТЕКСТІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ Купіна І.О.	176
ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПТИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ У СВИТОГЛЯДНІЙ СИСТЕМІ ІВАНА ПРОКОПЕНКА Левченко Н. М.	179
АКТУАЛЬНІСТЬ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ Лугова М.С.	186
МУЗИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ ТА КИТАЇ: НАПРЯМИ РОЗВИТКУ Лі Хайцзюань	191
САМООСВІТА ЯК ЗАПОРУКА ЖИТТЄВОГО УСПІХУ Майстриук І.С.	194
ІНТЕГРОВАНЕ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В НУШ: СВИТОГЛЯДНИЙ І МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТИ Маленко О.О., Муслієнко О.В.	197
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ: НОВІ ПРІОРИТЕТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ Малихіна О.Є.	203
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ОСВІТИ Малярєва А.А.	207

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИКЛАДАННЯ ПОНЯТТЯ «ЛАНДШАФТНЕ РІЗНОМАНІТТЯ» НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Коптєва Т.С.

PhD Природничі науки спеціальність 103 Науки про Землю
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна, e-mail: koptevatania36@hnpu.edu.ua

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6916360>

На тлі, сучасних викликів методика викладання географії потребує змін і введень нових понять у шкільну освіту. У шкільній освіті запровадження терміна «ландшафтне різноманіття» трапляється нечасто, в освітніх установах і в їхніх освітянських програмах нещодавно почав функціонувати термін «ландшафт», поглибленого вивчення як такого немає. Але на сьогодні виникає велика кількість різних видозмінених (антропогенних) ландшафтів, які виникають із розвитком сучасного світу. Тому виникає потреба у вивченні різноманітності ландшафтів у шкільній освіті.

Те, що вивчалось 50 років тому, стрімко змінено, натуральні ландшафти поступово змінюються на антропогенні. Тому і в календарно-тематичному плануванні потрібно детальніше вивчати про ландшафт і його структуру. Поверхнево у 8 класі учні вивчають узагальнений ландшафт, тема 7 «Ландшафти України» розрахована на 10 годин, у цій темі розглянуто «Ландшафт як просторово-цілісна система». «Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах». «Антропогенні ландшафти». «Карта «Ландшафти». Дослідження К. Геренчука». «Лісостепова зона України». «Зона степів України». «Використання та охорона рівнинних ландшафтів». «Гірські ландшафти України, особливості їх зміни з висотою». «Українські Карпати». «Гірські ландшафти Карпат». «Охорона ландшафтів гірських областей». «Кримські гори, використання та охорона ландшафтів». «Чорне море». «Азовське море». Але на вивчення антропогенних ландшафтів виділено лише 1 годину.

В 11 класі в темі 2 «Географічна оболонка Землі» вивчається антропосфера, але ландшафтне різноманіття не згадується.

Ландшафтне різноманіття – це вся реально існуюча на земній поверхні множинність ландшафтних комплексів [1]. Визначення різноманітності ландшафтних комплексів у загальних рисах схоже з визначенням біологічної різноманітності, тобто в її основу покладено визначення кількості класів, родин, родів, видів ландшафтів на певній території [3].

Спостерігаючи за учнями, розуміємо, що все, що стосується ландшафтів, учням на уроках складно засвоїти, тому саме під час вивчення цих тем пропонуємо інтегровані технології, які використовуються у вигляді інтерактивних вправ на різних етапах уроку: «Коло ідей», «Мозковий штурм», «Мікрофон» – на етапі актуалізації опорних знань і на етапі підбиття підсумку уроку; «Ажурна пилка», «Робота в групах», «Навчаючи, учуся», «Ти мені – я тобі» – на етапі засвоєння нового матеріалу (головне, щоб він був посильний для самостійного опрацювання); «Акваріум», «Коло ідей», «Займи позицію», «Дебати» – на етапі рефлексії. І також технологія графіки, що яскраво виражає сутність, будову ландшафту, чим сприятиме зрозумілішому висвітленню теми про ландшафтне різноманіття [2]

У сучасних умовах освіти вивчення ландшафтного різноманіття варто здійснювати передусім за допомогою інтерактивного навчання, а саме інноваційної платформи «*Mozaik 3D моделювання*». Ця платформа, досить влучно, цікаво та ілюстративно відтворює ландшафти, за допомогою певних пристроїв платформи можна спостерігати, як впливає людська діяльність на натуральні ландшафти, внаслідок чого утворюються антропогенні. Як приклад, на рис 1. і рис. 2 відображена платформа «*Mozaik 3D моделювання*», яка детально демонструє антропогенні (карстовий та дорожній) ландшафти.

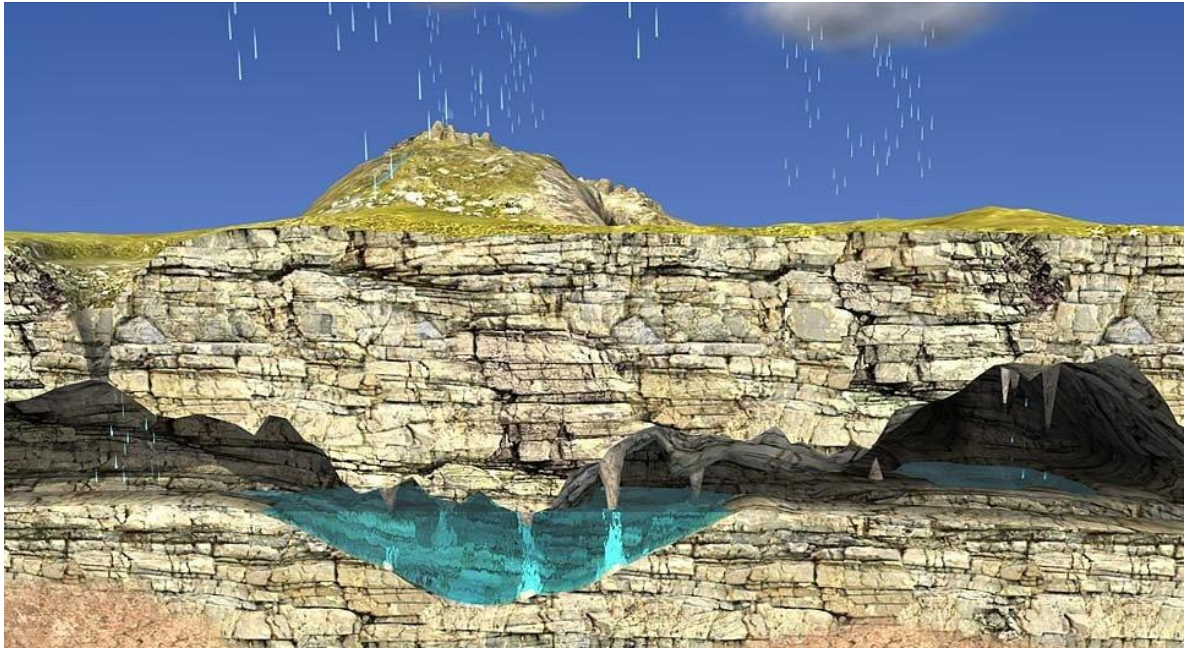

Рис. 1. Карстовий ландшафт.

Рис. 2. Дорожній ландшафт.

Отже, на сьогодні різноманітність антропогенних ландшафтів досить велика і потребує набагато більшої уваги в шкільній програмі з географії, тому потрібно запровадити на регіональному рівні вивчення ландшафтів своєї місцевості і їх різноманіття. Було б доцільно включити й виокремити тему в календарно-тематичному плануванні як «Ландшафтне різноманіття своєї

місцевості», проводити вивчення теми в різних інноваційних технологіях, наприклад: технологія особистісного зорієнтованого навчання, ігрові технології навчання, технологія розвивального навчання, технологія проблемного навчання, технологія розвитку критичного мислення, дослідницькі технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриневецький В. Т. До обґрунтування основних понять і методології досліджень ландшафтного різноманіття України. *Український географічний журнал*. 2000. № 2. С. 8–13.

2. Денисик Г. І., Коптева Т. С. Поняття «ландшафтне різноманіття» і сучасні проблеми його дослідження у гірничопромислових ландшафтів Криворіжжя та у процесі викладання географії в школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 51. С. 37–43.

3. Коптева Т. С. The concept of «landscape diversity» and contemporary problems of its research in the mining landscape of Kryvyi Rih region. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: Географія*. 2019. Вип. 31 (3–4). С. 37–44.